

Pirmsvēlēšanu maldu laiks

Autors: Aksels Rēts, speciāli "Vēlēšanu Avīzei"

Publicēšanas datums: Lauku Avīze, 2002. gada 7. marts.

Rubrika: Vēlēšanu "Lauku Avīze" (14. lpp.)

Tuvojas 8. Saeimas vēlēšanas, un līdz ar to saasinās politiskie konflikti gan par atsevišķiem jautājumiem, kā valodas likumu, gan, protams, par pozīcijām politikā. Notiek šķelšanās partijās un jaunu partiju dibināšana — sociāldemokrāti starp **Baldzēnu** un **Bojāru**, kā arī **Repšes "Jaunais laiks"**.

Varētu šķist nepatīkami, ka cilvēku interese par politiskām lietām pastiprinās tieši šajā laikā, tomēr demokrātiskā valstī tas ir pilnīgi normāli. Latvijas sabiedrība ir noslāņojusies, pilsoņu intereses atšķiras, un līdz ar to viņi balso par dažādiem politiskiem spēkiem spektrā no "**Tēvzemei un Brīvībai**"/**LNNK** līdz Tautas saskaņas partijai, taču arī tas ir normāli no politoloģijas viedokļa.

Pirmsvēlēšanu laiks ietver arī politiķu solījumus, kuri visbiežāk netiek pildīti, jo tos vienkārši nav iespējams īstenot. Iemesls vienkāršs — ja kāds kandidāts vēlēšanu kampaņā pateiktu, ka diez vai viņa valdīšanas laikā tuvākajos četros gados dzīves līmenis jūtami uzlabosies, tad tā varbūt būtu taisnība, bet balsot par tādu neviens negribētu. Proti, tauta pati gaida, ka politika tiem samelos. Arī tas salīdzinājumā ar citām valstīm ir normāli, bet kas tad ir atšķirīgs?

Lai gan Latvijas partiju sistēma attīstās un paplašinās, tauta arvien jūtas nepārstāvēta un neaizstāvēta tā saucamajās politiskajās spēlēs, kur tiek sadalīta valsts vara. Un šajā ziņā Latvija atšķiras no citām demokrātiskajām valstīm, jo interešu aizstāvēšana (lobisms) Latvijas sabiedrībā vēl netiek pieņemts.

Cilvēkiem ir tieksme pēc sociālās drošības un vienotības. Nav brīnums, ka līdz ar to ekonomiskajā krīzē nereti tiek idealizēta PSRS. Arī vietējie zinātnieki ir pētījuši, ka Latvijā pastāv no sociālisma mantotā kolektivistiskā politikas izpratne, kura paredz pastiprinātas valdības rūpes par cilvēkiem. Vēlētāji kā barikāžu laikā turpina domāt, ka labklājība iestāsies līdz ar demokrātiju pati no sevis, ja pie varas būs tie "godīgie vadītāji". No demokrātiskas valdības tagad gaida, ka tā līdzīgi kā padomju laikos būs naudas dalīšanas orgāns, un to nosauc par godīgumu. Bet no kurienes gan radīsies šī nauda, ja ne no darba? Protams, ir vieglāk prasīt, bet jebkurš pabalsts tik un tā nāk vienīgi no nodokļu maksātāju naudas. Tāpēc dzīve uzlabosies tikai tad, kad cilvēki sāks īstenot savas idejas un sarņus paši. Jāsamierinās ar faktu, ka pasaule nav taisnīga.

Tādu noskaņu rezultātā partijas pēc katrām vēlēšanām mainās. Arī tagad nav paredzama stabilitāte. Sociāldemokrātu sašķelšanās bija gaidāma. Pārāk sarežģīti jau bija apvienoties tiem diviem spēkiem no bijušajiem komunistiem, kuri, piemēram, kā Juris Bojārs, savas personīgās pagātnes dēļ nemaz nedrīkst kandidēt uz Saeimu, un spēkiem, kas izauga no Latvijas Tautas frontes. Vēl 1993. gadā pirms vēlēšanām Baldzēns ļoti centās, lai prese nesajauc viņa **LSDSP** ar LDDP.

Pārsteidzošs turpretī ir Repšes solis nodibināt savu partiju un aiziet no drošas darba vietas **Latvijas Bankā** (ar pastāvīgo labu atalgojumu) politikā, kur viņu gaida lielas problēmas. Latvija nav bagāta valsts, tomēr cilvēki tieši no valdības gaida daudz vairāk, nekā tā spēj reāli izdarīt. Līdz ar to jau tagad ieprogrammēts, ka tauta atkal būs vilusies jaunajā politiskajā spēkā un "cerības nesējā". Tā notiek ne tikai Latvijā, bet gandrīz visās postkomunistiskajās valstīs, kur pastāv pārejas periods, raksturīgas dziļas sociālas problēmas, kā arī lejupslīde tautsaimniecībā. Šādās valstīs vēlēšanas raksturo bieža varas maiņa un populistiskās partijas gūst lielus panākumus.

1998. gada Saeimas vēlēšanās likās, ka veiksmīgie laiki tādiem populistiem kā Zīgerists un **Čevers** ir pagājuši. Tauta parlamentā tomēr ievēlēja nopietnākus politiskus spēkus, bet izskatās, ka tagad atkal atkārtosies "vecās kļūdas". Ja jaunas partijas biedri dibināšanas kongresā piekrīt uzticēt partijas priekšsēdētājam un valdei tiesības turpmāk

šaurā lokā lemt par programmu, tā faktiski ir ārkārtas pilnvaru piešķiršana. Ļoti iespējams, ka vienā brīdī gribas iedot lielu varu vienam cilvēkam, kuram it kā var uzticēties. Taču, ja nav paredzēts, kurā gadījumā šim vadonim nāksies nodot savu varu atkal tautai, kurai demokrātiskā valstī pieder lielākā vara, to var nekad arī nesāņemt. Tas noteikti ir bīstami, jo tas, kas šodien patīk, varbūt rīt vairs tāds neliksies. Tad varbūt lielā vara vērsīsies pret tiem pašiem, kas bija gatavi atteikties no suverenitātes un atbalstīt "stipro roku". Cīnīties tomēr vajag visiem kopā.

Protams, ne tikai Latvijā populistiskiem spēkiem ir lieli panākumi. Gandrīz visās Rietumeiropas valstīs ir radikālas labējas partijas: gan mazākas kā Nacionālā fronte Francijā un Progresā partija Dānijā, gan lielākas — Berlusconi partija Itālijā, Haidera Brīvības partija Austrijā. Dažas no tām pat tikušas pie varas. Visām tām ir bijis salīdzinoši grūti no aģitācijas vērsties pie darbiem. Solīt daudz ir vienkārši un dažreiz tam var upurēt pat diplomātiskos zaudējumus strīdos ar kaimiņvalstīm un sabiedrotajiem.

Uzziņa

Kā bija līdz šim?

5. Saeimas vēlēšanas (1993. gads)

Piedalās 23 saraksti, Saeimā iekļuvuši astoņi:

"Latvijas ceļš" 36 vietas

LNNK 15 vietas

"Saskaņa Latvijai — atdzimšana tautsaimniecībai" 13 vietas

Latvijas Zemnieku savienība 12 vietas

"Līdztiesība" 7 vietas

"Tēvzemei un Brīvībai" 6 vietas

Kristīgo demokrātu savienība 6 vietas

Demokrātiskā centra partija 5 vietas

6. Saeimas vēlēšanas (1995. gads)

Piedalās 19 saraksti, Saeimā iekļuvuši deviņi:

Demokrātiskā partija "Saimnieks" 18 vietas

"Latvijas ceļš" 17 vietas

Tautas kustība "Latvijai" (Zīgerista partija) 16 vietas

"Tēvzemei un Brīvībai" 14 vietas

LNNK/Latvijas Zaļā partija 8 vietas

LZS/KDS/Latgales Demokrātiskā partija 8 vietas

Latvijas Vienības partija 8 vietas

Tautas saskaņas partija 6 vietas

"Līdztiesība" 5 vietas

7. Saeimas vēlēšanas (1998. gads)

Piedalās 21 saraksts, Saeimā iekļuvuši seši:

Tautas partija 24 vietas

"Latvijas ceļš" 21 vieta

"TB"/LNNK 17 vietas

Tautas saskaņas partija 16 vietas

LSDSP 14 vietas

Jaunā partija 8 vietas

8. Saeimas vēlēšanas (2002. gads)